

TOYGAR SİNAN BAYKAN
MURAT SOMER
Partiler ve Patronlar

İletişim Yayınları 3722 • Araştırma-İnceleme Dizisi 627

ISBN-13: 978-975-05-4013-4

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Toygar Sinan Baykan

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berfin İnan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

TOYGAR SİNAN BAYKAN
MURAT SOMER

Partiler ve Patronlar

Esenyurt'ta Siyaset

TOYGAR SİNAN BAYKAN Kırklareli Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesidir. AÜSBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü 2006 mezunlarındandır. MEB bursiyeri olarak yüksek lisansını karşılaştırmalı siyaset alanında LSE'de tamamlamıştır ve ardından siyasal partiler üzerine doktora araştırmasını Sussex Üniversitesi'nde yürütmüştür. Doktora tezi *The Justice and Development Party in Turkey - Populism, Personalism, Organization* adıyla 2018 yılında Cambridge University Press tarafından yayımlanmıştır. *Populism as Governmental Practice - Spatial, Operational and Temporal Dynamics* adlı kitabı ise 2024 yılında Routledge tarafından yayımlanmıştır. Baykan'ın popülizm, klientalizm ve siyasal partiler üzerine İngilizce ve Türkçe araştırma, inceleme ve değerlendirme makaleleri *Third World Quarterly*, *Toplum ve Bilim*, *Mediterranean Politics*, *European Journal of Turkish Studies*, *Party Politics*, *Journal of Democracy* ve *Democratization* gibi dergilerde yayımlanmıştır.

MURAT SOMER Özyeğin Üniversitesi Siyaset Bilimleri ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesidir. Karşılaştırmalı siyaset ve Türkiye'de ve dünyada adil, barışçıl ve demokratik kalkınma konularına odaklanan bir bilim insanı olan Somer'in karşılaştırmalı demokratikleşme, kutuplaşma ve kutuplaşmayla mücadele, demokratik erozyon ve muhalefet stratejileri, seküler ve dinî siyasetler, etnik çatışmalar ve Türk ve Kürt meselesi üzerine çalışmaları bulunuyor. Editörü ve yazarı olduğu eserler arasında, *Polarizing Politics: A Global Threat to Democracy* (Kutuplaşan Siyasal Sistemler: Demokrasiye Küresel Bir Tehdit, Jennifer McCoy ile beraber) ve *Milada Dönüş: Ulus-Devletten Devlet Ulusa Türk ve Kürt Meselesinin Üç İkilemi* var. Kötücül kutuplaşmanın demokrasiyi yeniden kurarak nasıl çözülebileceği üzerine kitabı Princeton University Press'ten çıkacak (Jennifer McCoy ile). Özyeğin Üniversitesi'ne katılmadan önce, doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör olarak Koç Üniversitesi'nde çalıştı. Princeton Üniversitesi'nde demokrasi ve kalkınma bursiyerliği, Stockholm Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Enstitüsü'nde kıdemli akademisyenlik, Harvard Üniversitesi Weatherhead Center for International Affairs'de ziyaretçi akademisyenlik ve Stanford Üniversitesi Abbasi Program in Islamic Studies'de ziyaretçi akademisyenlik ve okutmanlık gibi ziyaretçi görevler üstlendi. Kutuplaşmaya ve demokratik gerilemeye karşı uluslararası girişimlerin üyesidir ve demokrasi, kutuplaşma, hak ve özgürlükler gibi konularda sivil topluma ve siyasal partilere gönüllü katılım sağlamakta, ulusal ve uluslararası yazılı ve görsel medyaya yorumcu, köşe yazarı ve uzman olarak katkı yapmaktadır.

Sabri Sayarı Hoca'nın hatırasına...

İÇİNDEKİLER

TAKDİM VE TEŞEKKÜR.....	11
-------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş: LİTERATÜR, ARGÜMANLAR, YÖNTEM VE SAHA	19
Literatür ve yaklaşım	22
Sorunsallar, temel argümanlar, karşılaştırmalı kavramsallaştırmalar: Popülizm, klientelizm, parti örgütleri ve otoriterleşme dinamikleri.....	27
Yöntem ve saha	48
Kitabın organizasyonu	62

İKİNCİ BÖLÜM

ESENYURT TÜRKİYE'DE VE İSTANBUL'DA NERESİ? TEMEL NİTELİKLER VE İLÇE SİYASETİNİN AKTÖRLERİ VE DİNAMİKLERİ	65
İlçenin yakın tarihi ve bazı temel göstergeler.....	65
Semtin günümüzdeki sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik nitelikleri ve sorunları.....	68
Toplumsal aktörler.....	78
Bölünme yapıları, siyasal eğilimler ve siyasal değişim: Partiler ve patronlar	86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AK PARTİ	121
Partilileri siyasallaştıran ve partiye bağlayan etkenler	121
Teşkilat yapısı ve işleyişi ile ilgili temel nitelikler	122
Parti üyeliğinin yapısı	143
Yöneticilerin ve adayların belirlenmesi	146
Parti içi iletişim ve ilişkiler	149
Parti-seçmen bağları	159
Yerel parti sistemi ve toplumsal aktörler ile ilişkiler	170

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CHP	175
Partilileri siyasallaştıran ve partiye bağlayan etkenler	175
Örgüt yapısı ve işleyişi ile ilgili temel nitelikler	176
Parti üyeliğinin yapısı	180
Yöneticilerin ve adayların belirlenmesi	183
Parti içi iletişim	188
Parti-seçmen bağları	189
Yerel parti sistemi ve toplumsal aktörler ile ilişki	195

BEŞİNCİ BÖLÜM

İYİ PARTİ	213
Partilileri siyasallaştıran ve partiye bağlayan etkenler	214
Örgüt yapısı ve işleyişi ile ilgili temel nitelikler	216
Parti üyeliğinin yapısı	224
Yöneticilerin ve adayların belirlenmesi	225
Parti içi iletişim	226
Parti-seçmen bağları	227
Yerel parti sistemi ve toplum ile ilişki	228

ALTINCI BÖLÜM

HDP	233
Partilileri siyasallaştıran ve partiye bağlayan etkenler	233
Örgüt yapısı ve işleyişi ile ilgili temel nitelikler	234
Parti üyeliğinin yapısı	238

Yöneticilerin ve adayların belirlenmesi	239
Parti içi iletişim	241
Parti-seçmen bağları	242
Yerel parti sistemi ve toplum ile ilişki	243

YEDİNCİ BÖLÜM

ESEN YURT'TA PARTİ SİYASETİNE VE PARTİ SİSTEMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME	247
---	-----

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ESEN YURT'TAN VE DİĞER SAHA DENEYİMLERİNDEN GENELE BİR BAKIŞ DENEMESİ: TÜRKİYE'NİN MÜESSİR PARTİLERİNDE ÖRGÜTLENME VE PARTİ-SEÇMEN BAĞLARI	253
Parti içi yönetim, iktidar/otorite ve denetim ilişkileri üzerine gözlemler	253
Parti seçkinlerinin oluşumu ve profilleri	270
Parti finansmanı: Katılımcıların değerlendirmelerine ve bazı hatıratlara dayanan gözlemler	282
Üyelik üzerine niteliksel bir değerlendirme	289
Parti-seçmen bağlarına ilişkin genel manzara ve partilerin yaklaşımları	296
Örgütsel nüfuz edicilik	313

DOKUZUNCU BÖLÜM

MELEZ BİR REJİME AŞAĞIDAN BİR BAKIŞ YOLUYLA KAVRAMSAL VE TEORİK ÇIKARIMLAR: PARTİLER ARASINDAKİ FARKLILAŞMALAR VE PARTİ SİSTEMİ DÜZEYİNDEKİ ÖRÜNTÜLER	319
Partiler arasındaki farklılaşmalar:	
Bürokratik makine siyaseti, yerel patronlar ve aktivistler	319
Örgütsel izomorfizm ve klientelistik yayılma/buluşma	323
"Popüler aracı-devlet" olarak AK Parti	326
Aşırı siyasallaşma	330
Rekabetçi otoriterliğin dolaylı tahribatı	331
Pasif iktidar partisi üyeliği ve aktif muhalefet partisi sempatanlığı	332
STK ve yerel basın alanının sönmülmesi	334

SONUÇ: ESENYURT'TAN VE GENEL OLARAK	
YERELDEN PARTİLERE VE REJİM DÖNÜŞÜMLERİNE BAKMAK	335
Yöntemsel yaklaşım ve deneyim	338
Türkiye'de parti siyasetinin pratik dinamikleri: Popülizm ve klientelizm	340
Türkiye vakası küresel demokratik gerileme süreçleri bakımından bize ne anlatıyor? Popülizm, sistematik kitle klientelizmi ve demokratik gerileme süreçlerinin iç içe geçişi	345
Düzeltilici stratejiler ve siyasalar üzerine kısa bir tartışma	348
Yakın geçmişe bir son bakış: Kesintiye uğrayan yeni bir siyaset deneyimi olarak İmamoğlu İBB'si	350
EKLER	353
EK 1 Araştırma Projesine Katılmış Olan Görüşmecilerin Genel Dağılımı	354
EK 2 Esenyurt Görüşme Listesi	360
EK 3 Kitap Kapsamında Kullanılan Diğer Görüşmeler	362
EK 4 Araştırmanın Çerçevesi ve Mülakat Soruları	364
EK 5 Partilerin Tüzüklerine Dayanılarak Oluşturulmuş Formel Örgütlenme/Teşkilatlanma Şemaları	368
KAYNAKÇA	373

TAKDİM VE TEŞEKKÜR

Esenyurt'a odaklanan bu kitap esasında çok daha kapsamlı bir saha araştırmasının bir parçası. Türkiye'de pek çok farklı yerel bağlamda ve İstanbul ve Ankara'da sıradan parti üyeleri, yerel parti yöneticileri ve aktivistleri, yerel toplumsal seçkinler ve ulusal parti seçkinleri ile gerçekleştirdiğimiz mülakatlara dayanan bu saha araştırmasında her şeyden önce Türkiye'de parti siyaseti alanının pratik işleyişinin aslına olabildiğince sadık ve net bir resmine ulaşmaya gayret ettik. Ancak Türkiye siyaseti üzerine böyle bir araştırmayı yürütürken ve araştırma sonuçlarını yorumlarken bütün bu süreçleri yalnızca akademik kimliklerimiz ile değil ülke siyasetinin çalkantılarından ve rejim dönüşümlerinden etkilenen yurttaşlar olarak da deneyimledik. Bu yönüyle Türkiye'nin parti siyasetine ilişkin aşağıdan, karşılaştırmalı ve belirli bir etnografik duyarlılığa sahip biçimde yürütülmüş olan bu araştırma süreci bir yandan da Türkiye'nin demokratik, adil ve müreffeh bir ülke olma mücadelesindeki bocalamaları yaratan temel siyasi ve beşeri ilişkileri gözlemleme serüvenine dönüştü. Dolayısıyla, bizden önce Türkiye toplumunun ve siyasetinin anlaşılmasına katkı sunan araştırmacılar kuşağının sağladığı birikim ışığında yorumladığımız bu araştırmanın bulgu ve sonuçlarının, başta demokratikleşme olmak üzere, Türkiye'nin temel siyasal ve

toplumsal sorunlarına ilişkin kavrayışımızı ilerletmesi ve derinleştirmesi hem araştırmacı hem de yurttaş olarak temel muradımızdı. Türkiye’de çağdaş parti siyaseti üzerine araştırmamız bir yönüyle de Türkiye toplumunda son birkaç on yıldır gerçekleşen dönüşümlerin parti siyaseti perspektifinden bir gözlemi idi. Zira saha araştırmamız sırasında Türkiye’nin pek çok farklı yerel bağlamındaki siyasi dönüşümleri olduğu kadar AK Parti iktidarı altında oluşan toplumsal dokuyu da gözlemlene imkânı bulduk.

Bu kitabı bir taraftan araştırmamızın bulgularını ve sonuçlarını Türkiye’de parti siyaseti ile ilgilenen bilimsel kamuoyu ile paylaşmanın önemli bir aracı olarak değerlendiriyoruz. Ancak diğer taraftan da Türkiye’de parti siyaseti alanında gözlemlediğimiz olgu ve dinamiklerin, yurttaşlık sorumluluğu gereği ülke gerçekliği üzerine bilgi sahibi olmak isteyen geniş bir okuyucu kitlesine ulaşması da kaygılarımızdan biri. Dolayısıyla biz bu kitapta araştırmamızın tamamını bütünlüklü ve teorik olarak yoğun bir içerikle aktarmaktan çok belirli bir ampirik yönüne odaklanıp daha veciz bir biçime sokmayı tercih ettik. Bunun için de bu kitapta araştırmamız kapsamındaki bütün vakalara odaklanmaktansa bütün araştırma süreci bakımından en kritik safhalarından biri olarak değerlendirdiğimiz Esenyurt’a odaklandık. Üç seneyi aşkın bir süreci kapsayan saha araştırmamız sırasında Esenyurt’ta diğer yerel bağlamlarda geçirdiğimiz süreden çok daha uzun bir vakit geçirdik. Ayrıca Esenyurt’ta sahada geçirdiğimiz 4 aylık süre zarfında gerçekleştirdiğimiz 36 derinlemesine mülakatta 50’ye yakın görüşmeci ile görüştük, pek çok farklı parti binasında ve siyasetle yakından ilgili pek çok kimsenin mekânlarında ve genel olarak bir kentsel alan olarak Esenyurt merkezinde uzun vakitler geçirdik. Dolayısıyla bu araştırma çerçevesinde, ilçenin yerel yönetiminin AK Parti’den CHP’ye geçtiği kritik bir siyasal değişim anında, bu yerel bağlamdaki siyasal ve toplumsal yaşamı kapsamlı bir biçimde gözlemlene olanağı bulduk.

Esenyurt’ta bu denli uzun bir vakit geçirmemiz ve araştırmamızın ürünü olan bu çalışmamızda Esenyurt’un başrolde olması şüphesiz bir tesadüfün ürünü değil. Esenyurt bugün bir milyonu geçen nüfusuyla Türkiye’nin en kalabalık ilçesidir. 1970’lerde

Türkiye'nin genel sanayileşme hikâyesinin bir parçası olarak İstanbul'un çeperlerinde oluşmaya başlayan Esenyurt 1980'ler ve 90'lar boyunca Anadolu'dan İstanbul'a göçün önemli duraklarından biri olmuştur. Bu noktadan itibaren Esenyurt, başta Doğu Anadolu ve Karadeniz olmak üzere, Anadolu'nun pek çok farklı bölgesinden göç almış ve yöresel, etnik ve mezhepsel olarak siyaseti derinden belirleyen "kimlik temelli" bir heterojenlik kazanmıştır. 2000'li yıllarda bir ilçeye dönüşen Esenyurt coğrafi koşullarının imara uygun yapısı (ve temel olarak da orman alanlarının, kuzeyindeki bölgelere kıyasla seyrekliği) nedeniyle hızla İstanbul'da kentsel imar rantının yoğunlaştığı bir alana dönüşmüştür.

Bir endüstriyel çeper ilçesi olarak Esenyurt 2000'lerden itibaren Türkiye'nin AK Parti iktidarı altında geçirdiği dönüşümlerin ve benimsediği siyasal modelin kentsel mekâna adeta kazındığı bir vakaya da dönüşmüştür. Esenyurt bir yandan yoksulluğun yaygın olduğu yeni ve değişen bir kentsel mekân olarak ortaya çıkmış bir yandan da AK Parti döneminin neoliberal ve popülist siyasetinin beslendiği bir imar rantı kaynağı haline gelmiştir. Esenyurt 2000'ler boyunca hızla hem yerel hem ulusal siyaseti besleyen bir imar dönüşümü yaşamış, kentsel mekân 30-40 katlı binalarla dolarak betonlaşmıştır. Ayrıca ilçe endüstriyel bir çeper bölgesinin gereksindiği şekilde geniş bir emekçi ve yoksul kesimin evi olmaya devam etmiştir. Süreç içinde özellikle Suriye İç Savaşı'nın savurduğu göçün temel duraklarından biri de Esenyurt olmuştur. Bunların yanı sıra Esenyurt –her ne kadar biz bu araştırma kapsamında özel olarak üstünde durmasak da– İstanbul'da ve Türkiye'de bazı gayrimeşru faaliyetlerin ve suçun yoğunlaştığı bir kentsel mekâna da dönüşmüştür.

Dolayısıyla Esenyurt, kimisinin mazisi 2000'li yıllardan önceye de uzanan, ama AK Parti iktidarı ile yeni biçimler alan Türkiye'nin temel meselelerinin yoğunlaştığı –ve hatta birbirine düğümlendiği– kritik, temsili, tekilden genele ışık tutan bir vaka olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla biz bu araştırma içinde –diğer vakalardaki gözlemlerimizden de hareket ederek– Esenyurt'u kentsel yoksulluğun, imar rantının, iç ve dış göçün, etnik ve mez-

hepsel gerilimlerin, gayrimeşru/yarı-meşru ekonomik faaliyetlerin ve bunlarla dolaylı ya da doğrudan bağlantılı popülist ve klientelistik siyasal pratiklerin özel olarak yoğunlaştığı bir yer olarak da değerlendirdik. Tam da bu yönleriyle Esenyurt, Türkiye'nin parti siyasetini çok boyutlu bir biçimde anlamamıza yardımcı olan bir pencere işlevi gördü ve bu kitapta ayrıntılı bir biçimde tartışılmayı hak eden bir vaka oldu.

Bunun da ötesinde Esenyurt şüphesiz bir yönüyle Küresel Güney'de pek çok ülkenin çeperlerinde yer alan ve sakinleri tarafından pek çok enformel ilişkiyle oluşturulan “çeper kentleşme” (Caldeira, 2017) vakalarının karmaşık örneklerinden biri. Türkiye gibi gelişmekte olan ve dünya kapitalist sistemine çeper/yarı-çeper olarak eklenilen pek çok ülkede başka Esenyurtlar olduğu gerçeğinden hareket ederek belirli bir taban failliğinin yaygın kayırmacı ve klientelistik pratikler ile iç içe geçtiği bu özel vakanın evrensel bir hikâyenin de parçası olduğu kanaatindeyiz. Bu yönüyle de Esenyurt'u nevi şahsına münhasır ve “tuhaf” bir vaka olarak görmüyoruz. Aksine Esenyurt bugün, dünya üzerinde pek çok yerde güçlü “personalistik”/“tek adamcı” liderlikler ve yaygın taban örgütlenmeleri bileşimine dayanan bir stratejik failliğin etkisinde ortaya çıkan kurumsal erozyonları ve otokratikleşmeyi yaratan toplumsal ve mekânsal değişimleri anlamamıza yardımcı olacak öğretici bir temsili vaka olarak görülmelidir. Bizi araştırmamızın Esenyurt safhasını kitaplaştırmaya götüren dertler ve düşünceler temel olarak bunlardı.

Kitabın bu takdiminde araştırmanın bu noktaya gelmesinde katkısı olan kişi ve kurumlara minnettarlığımızı da kayıt altına almak isteriz. Türkiye'de siyasal partiler ile ilişkili saha çalışmaları da içeren araştırmaların zorluklarına bu alanda çalışan meslektaşlarımız işaret edegelmişlerdir. Özellikle sistemin hemen bütün müessir partilerine (AK Parti, CHP, İYİ Parti ve HDP) ve yalnızca Esenyurt'a değil çok farklı başka yerel bağlamlara da (Kadıköy, Şile, Fatih, Kırklareli, Rize, Denizli, Diyarbakır, Ankara ve İstanbul'da merkez yöneticileri görüşmeleri) odaklanan bu tip bir araştırmada partilere erişim ve sahanın sürdürülmesi ile ilgili lojistik sorunların boyutları da büyümüştür. Yine de

bu araştırma projesi kapsamında yer alan Türkiye'nin temel partilerinden gelen onlarca partili ve yerel siyasal alanların diğer aktörleri ile birçok derinlemesine mülakat yapma fırsatı bulduğumuzu ve araştırma sırasında, başta partilerden gelenler olmak üzere, 300 civarındaki görüşmecimizin çok büyük kısmının bize yaklaşımlarında özenli ve nazik, zamanları konusunda çok cömert ve araştırmaya katkı sunmak konusunda da oldukça gayretli davrandıklarını minnettarlıkla belirtmek isteriz. Kişisel ve beşeri düzlemde deneyimlediğimiz ama ülkedeki gergin siyasal ortam ile tezat oluşturan bu temas ve anlama çabasının, art niyetsiz eyleme saygı ve nezaket kültürünün ülkedeki kutuplaşmayı aşabilecek siyasetler konusunda da bir kaynak oluşturduğuna inanıyoruz. Bir kısmını da pandemi şartları altında gerçekleştirmek durumunda kaldığımız bu araştırmayı risk alıp şahsen görüşmeyi kabul edip zaman ayıran ve bize sayısız çay ikram eden bütün partilerin ve STK'ların temsilcilerine ve yerel basın mensuplarına teşekkür borçluyuz. Görüşmecilerimiz bizimle, başka türlü, mesela yazılı kaynaklar üzerinden erişmemiz mümkün olmayan bilgileri paylaşarak bu kitapta geliştirdiğimiz tezlerin şekillenmesinde başat bir rol oynadılar. Ayrıca yine araştırmamız sırasında önümüzde beliren bazı yeni sorun alanları ile ilgili aralarında siyaset bilimcilerin, kamuoyu araştırmacılarının, sosyal politika, şehir planlama ve personel yönetimi meselelerine odaklanan akademisyen ve uzmanların/profesyonellerin olduğu bir dizi katılımcı ile de görüşmemiz mümkün oldu. Onlara da uzmanlıklarından gelen tecrübelerini bizimle paylaştıkları için minnettarız.

Sahasını temel olarak 2018 Aralık ve 2022 Temmuz ayları arasında yürüttüğümüz bu araştırma (proje no: 118K279) TÜBİTAK'ın desteği olmasaydı mümkün olamazdı. Bu süreçte TÜBİTAK hem mali olarak hem de araştırmanın yürütülmesi sırasında projeye atadığı danışmanın çok faydalandığımız eleştiri ve önerileriyle bu projenin gelişmesine katkı sunmuştur. Araştırma yürütülürken sahada ve idari cephede yalnız lojistik desteğiyle değil özellikle İstanbul'da çoğunu birlikte gözlemlediğimiz olgu ve dinamikler konusunda fikirlerini de bizimle paylaşarak bu araştırmanın gelişmesine katkı sunan araştırma bursiyeri Seval Gülen'e

de özel olarak teşekkür borçluyuz. Diğer taraftan hem araştırma önerisinin kaleme alınması hem de araştırmanın yürütülmesi esnasında zaman zaman bizimle birlikte olan İlkel Kocael de öneri ve eleştirileriyle araştırmanın aldığı biçimde şüphesiz en çok katkısı olan kişilerden biridir.

Araştırmanın bulgularını yorumlama ve başta resmî bir rapor olmak üzere çeşitli akademik çıktılarına dönüştürme sürecinde bir tebliğ ile 2021 yılında katıldığımız bir akademik etkinlikte çok faydalandığımız geribildirimler alma olanağı bulduk. Bu etkinlik için başta Sinem Adar, Elise Massicard ve Ceren Ark-Yıldırım olmak üzere *European Journal of Turkish Studies*'in (*EJTS*) “Yeni Türkiye” özel sayısının planlanması için gerçekleştirilen atölyeye katılan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz. Yine bu özel sayı için yazdığımız ve bu kitapta da kullandığımız bazı kavram ve fikirlerin ortaya çıkmasına vesile olan makaleyi (Baykan ve Sommer, 2022) öneri ve eleştirileriyle geliştirmemize yardımcı olan Aytuğ Şaşmaz’a ve *EJTS* anonim hakemlerine ve editörlerine de teşekkür etmek isteriz. Bu kitabın temelini oluşturan TÜBİTAK araştırmasına dayanan bir tebliği de 2023 yılında Siyasi İlimler Türk Derneği’nin kongresinde sunma imkânı bulduk. Bu etkinlikte Sabri Sayarı, Ayşe Ayata, Özge Kemahlioğlu ve Ceren Ark-Yıldırım’dan değerli eleştiri ve geribildirimler aldık. Yine bu araştırmaya dayanan bir başka tebliği 2025 başlarında Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü’nün düzenlediği seminerde sunma imkânımız oldu. Burada başta Elise Massicard olmak üzere pek çok katılımcıdan son derece zihin açıcı ve önemli yorum ve eleştiriler aldık. Bu etkinliğin organizasyonu için Claire Visier, Elise Massicard ve Lucie Drechselová’ya teşekkür borçluyuz. Bu araştırmadan çıkardığımız bir tebliği 2025 yılında düzenlenen *Middle East Studies Association* (MESA) konferansında da sunma imkânı bulduk. MESA konferansındaki sunumumuz üzerine ayrıntılı görüş ve önerilerini bizimle paylaşan oturum başkanı Marsin Alsharmy’ye ve soru ve yorumlarını bize aktaran diğer meslektaşlarımıza teşekkür ederiz. Son olarak bu araştırmamızın Esenyurt bölümünü okuyan, değerlendiren ve kitaplaşması konusunda önemli bazı öneriler ile bizi cesaretlendiren, başta Tanıl Bora ol-

mak üzere, İletişim Yayınları yayın kuruluna sağladıkları bu olanak için minnettarlığımızı belirtmek isteriz. Tabii ki kitaptaki tüm hata ve eksiklikler bizim sorumluluğumuzdur.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuçların Türkiye'nin mevcut parti düzenini daha iyi anlamamızı sağlayarak Türkiye'nin daha demokratik, müreffeh, adil ve özgür bir yaşam inşa etme mücadelesine mütevazı da olsa bir katkı sunması en büyük temennimizdir.

TOYGAR SİNAN BAYKAN - MURAT SOMER

Çorlu, 23.2.2026